

PIV4 – JÁ JAKO OBČAN

1 Česká republika – důležité pojmy a jejich definice

Stát

Republika

Demokracie

2 Rozdělení státní moci a charakteristika jednotlivých mocí

Jak v České republice rozdělujeme státní moc? Víte, co všechno k dané moci patří a co se za ní skrývá?

2.1 Spoj, co k sobě patří

ZÁKONODÁRNÁ	VÝKONNÁ	SOUDNÍ
Parlament	Prezident	Porušování zákonů
Poslanecká sněmovna	Vláda	Trestní právo
Senát	Ministerstva	Občanské právo
Navrhuje zákony	Premiér	Nejvyšší správní soud
Poslanci	Sjednává mezinárodní smlouvy	Ústavní soud
Získat alespoň 5 % z odevzdaných hlasů	Je vrchním velitelem ozbrojených sil	Pavel Rychetský
Poslanecký klub	Svolává zasedání Poslanecké sněmovny	Nejvyšší soud
200 poslanců volených jednou za čtyři roky	Jmenuje soudce, generály, členy Bankovní rady	Rodinné právo
Věk alespoň 21 let	Uděluje státní vyznamenání	Krajské soudy
Má právo vyslovit nedůvěru vládě	Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem	Okresní soudy
Rozhoduje o podobě státního rozpočtu	Uděluje amnestii	Žalobce
Má právo navrhnout zákony	Řídí státní administrativní aparát	Obhájce
Projednává a schvaluje zákony	Bohuslav Sobotka	Určuje, které věci projednávají a rozhodují soudy, který konkrétní soud se má věci zabývat
Vyslovuje (ne)souhlas s mezinárodními smlouvami	Politické strany	Pracovní právo
Vyslovuje souhlas se jmenováním soudců Ústavního soudu	Má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního	Trestný čin
Může podat žalobu na prezidenta republiky Ústavnímu soudu pro	Podepisuje zákony	Zaměřují svoji činnost k tomu, aby nedocházelo k porušování práv a

velezradu		zákonem chráněných zájmů fyzických a právnických osob
Předkládá prezidentu republiky návrhy na propůjčení nebo udělení státních vyznamenání	Jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi	Posouzení o ústavnosti nového zákona
Vyslovuje (ne)souhlas s vyhlášením válečného stavu, s pobytem cizích vojsk na území ČR či s vysláním ozbrojených sil mimo území ČR	Úřednická vláda	Projednávají a rozhodují věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných i obchodních vztahů

2.1.1 Zákonodárná moc:

Parlament, tvořený dvěma komorami: Poslaneckou sněmovnou (200 poslanců, volených na 4 roky, poměrným volebním systémem) a Senátem (81 senátorů, volených na 6 let, každé 2 roky je 1/3 obměněna, dvoukolovým systémem).

2.1.2. Výkonná moc

Je tvořena vládou a prezidentem.

Vláda je vrcholný kolektivní orgán státní moci a správy. Tvoří ji předseda vlády, místopředsedové (Karel Schwarzenberg a Karolína Peake), a ministři. Jejím hlavním úkolem je řídit státní administrativní aparát. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně. Vládu volíme každé čtyři roky, je tvořena na základě voleb do Parlamentu ČR.

Prezident republiky je volen přímo lidem, prvním takto zvoleným prezidentem je Miloš Zeman, volby v roce 2013.

Prezident:

- jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi
- Svolává zasedání Poslanecké sněmovny
- Rozpouští Poslaneckou sněmovnu
- Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezačalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahlazuje odsouzení, má právo udělovat amnestii
- Má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního
- Podepisuje zákony

2.1.2.1 Jak dobře znáš svoji vládu?

Znak/obrázek	Ministerstvo	Popis	Jméno ministra
	Ministerstvo pro místní rozvoj	Zabývám se regionální politikou, včetně regionální podpory podnikání.	
	Ministerstvo životního prostředí	Mám na starosti ochranu životního prostředí a přírodních památek.	
	Ministerstvo práce a sociálních věcí	Mám na starosti sociální péči o naše občany, důchodové zabezpečení, zajištění životního minima sociálně slabých občanů a rodin, vyplácení sociálních dávek.	

	Ministerstvo vnitra	Pečuji o bezpečnost ve státě, o policejní složky	
	Ministerstvo zahraničních věcí	Navazuji spolupráci s ostatními státy, mám na starosti diplomatický sbor republiky	
	Ministerstvo obrany	Starám se o obranu státu před vnějším nepřítelem, o bojovou připravenost naší armády	
	Ministerstvo průmyslu a obchodu	Zabezpečuji rozvoj průmyslové výroby, domácího i zahraničního obchodu.	
	Ministerstvo zdravotnictví	Zabezpečuji organizaci péče o zdraví občanů státu, spravuji nemocnice, zdravotní střediska, léčebné ústavy či lázně	
	Ministerstvo spravedlnosti	Pečuji o soudy, advokacii, notářství, státní zastupitelstva a věznice.	
	Ministerstvo financí	Mám na starosti banky, oběživo, hospodaření s devizami a státní rozpočet	
	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	Především se zajímám o všechny typy a stupně škol na území republiky	
	Ministerstvo dopravy	Starám se o všechny druhy osobní i nákladní dopravy ve státě, tj. železniční, silniční leteckou i lodní dopravu.	
	Ministerstvo zemědělství	Pečuji o výrobu potravin, rozvoj půdního, lesního a vodního hospodářství	
	Ministerstvo kultury	Můj rezort spravuje divadla, galerie, muzea, knihovny a veškerá kulturní zařízení, stará se o ochranu a údržbu historických památek	

Zdroj: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/ministerstva/>;

Milan Valenta: Občanská výchova pro 7. ročník. Praha: SPL – Práce, 1996

2.1.3 Soudní moc

Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy. Soudci mají být při výkonu své funkce nezávislí a jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat. Vrcholní orgánem soudní moci jsou Nejvyšší správní soud a Nejvyšší soud.

3 Volby

Právo volit má každý občan starší 18 let, demokratické volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného (mohou se zúčastnit všichni občané, kteří dosáhnou stanovené věkové hranice), rovného a přímého (nelze volit prostřednictvím jiné osoby) volebního práva. Volit v zahraničí se může pouze u voleb do poslanecké sněmovny a u prezidentských voleb.

Jaké volby máme: do parlamentu, senátní, do obecní a krajských zastupitelstev, prezidentské volby, senátní volby a volby do Evropského parlamentu: <http://www.volby.cz/>

Poměrný volební systém – hlasy se odevzdávají pro kandidátní listiny politických stran, které získávají procentní podíly počtu poslanců podle poměru procent získaných hlasů. Minimální podmínkou je získat alespoň 5 % z odevzdaných hlasů. → volby do poslanecké sněmovny, zastupitelstev.

Většinový dvoukolový volební systém – hlasuje se pro jednotlivé kandidáty. Zvolen je ten, kdo získá nadpoloviční většinu z odevzdaných hlasů. Nezáká-li v prvním kole tuto většinu žádný z kandidátů, postupují do druhého kola dva nejúspěšnější kandidáti. → prezidentské volby, volby do senátu

Kdo vyhlašuje volby: prezident, alespoň 90 dní předem

Aktivní volební právo od 18 let, pasivní volební právo: do Poslanecké sněmovny a evropského parlamentu 21 let; do senátu a prezidentem 40 let; do zastupitelstev 18 let.

Kdy byly poslední volby:

Prezident republiky: 2013 → jednou za 5 let: 2018

Poslanecká sněmovna: 2013 → jednou za 4 roky: 2017

Senát Parlamentu ČR: 2012 → každé 2 roky je vyměněna 1/3 senátorů

Zastupitelstva krajů: 2012 → jednou za 4 roky: 2016

Zastupitelstva obcí: 2010 → jednou za 4 roky: 2014

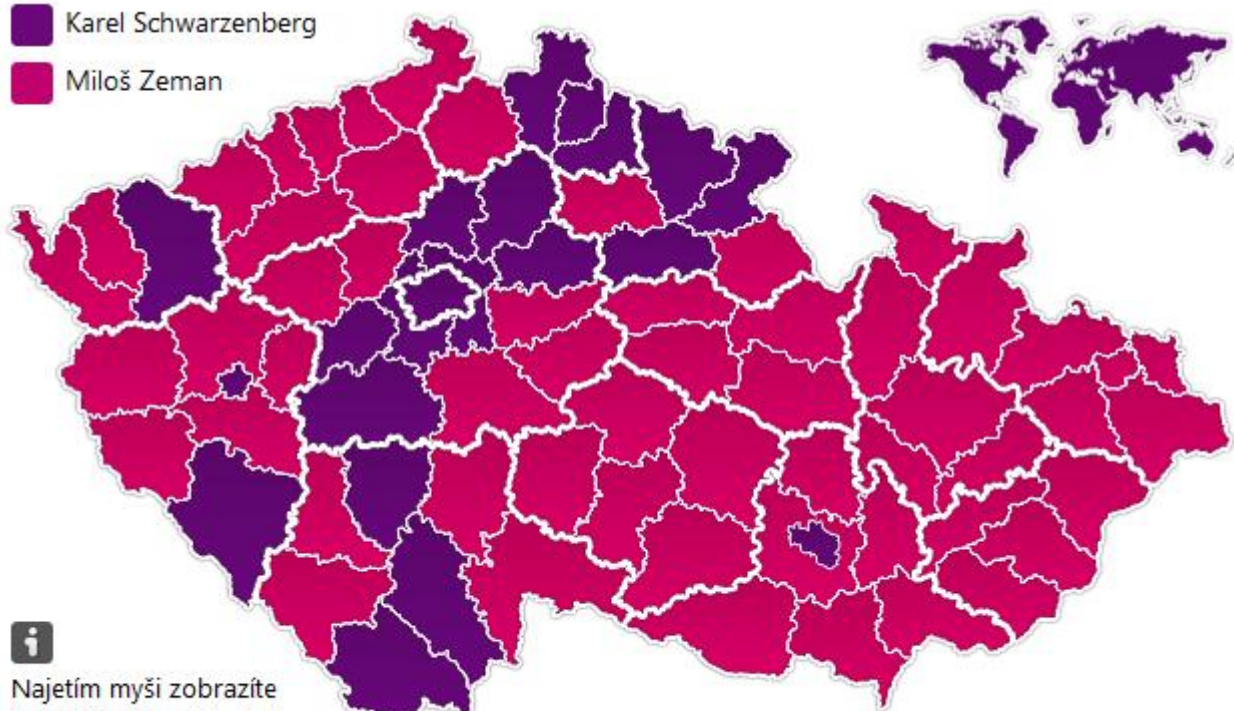
Evropský parlament: 2009 → jednou za 5 let: 2014

3.1.2.1 Jaké je složení poslanecké sněmovny?

Politická strana	% výsledky voleb z roku 2013
ČSSD	20,45
ANO	18,65
KSČM	14,91
TOP 09	11,99
ODS	7,72
Úsvit	6,88
KDU-ČSL	6,78

Prezidentské volby – 1. kolo:

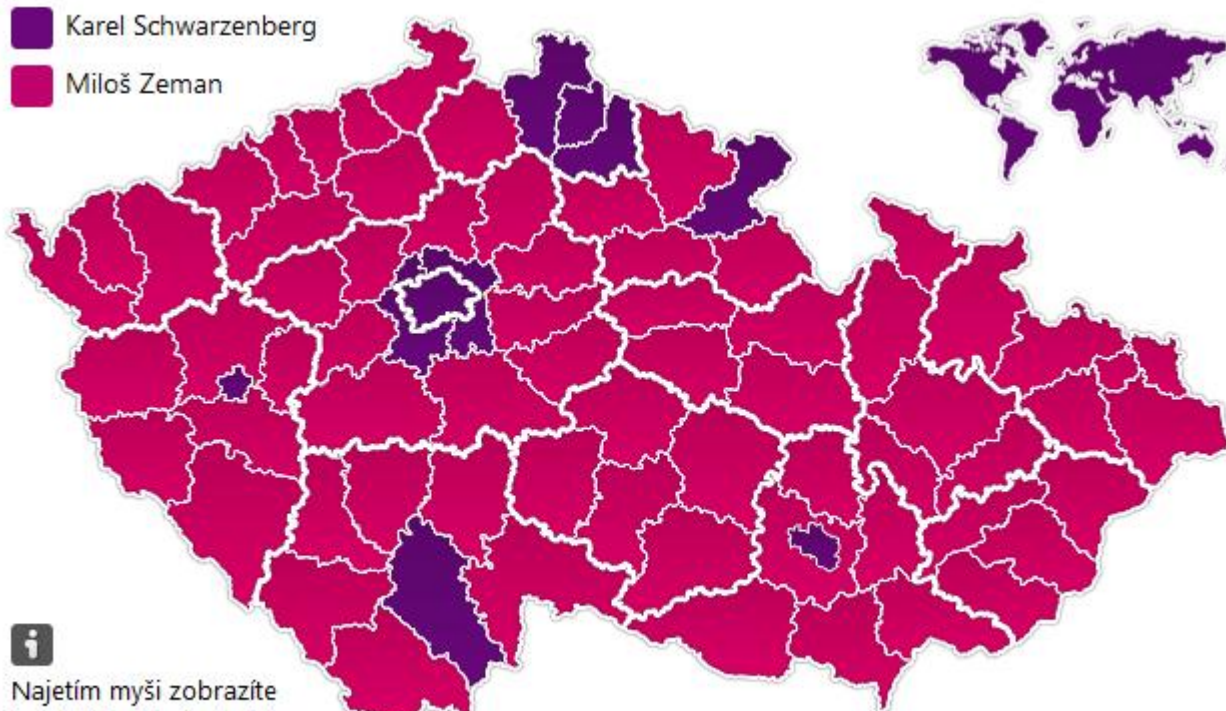
- Karel Schwarzenberg
- Miloš Zeman

 Najetím myši zobrazíte kandidáta, který dostal v daném okrese nejvíce hlasů

Prezidentské volby – 2. kolo:

- Karel Schwarzenberg
- Miloš Zeman

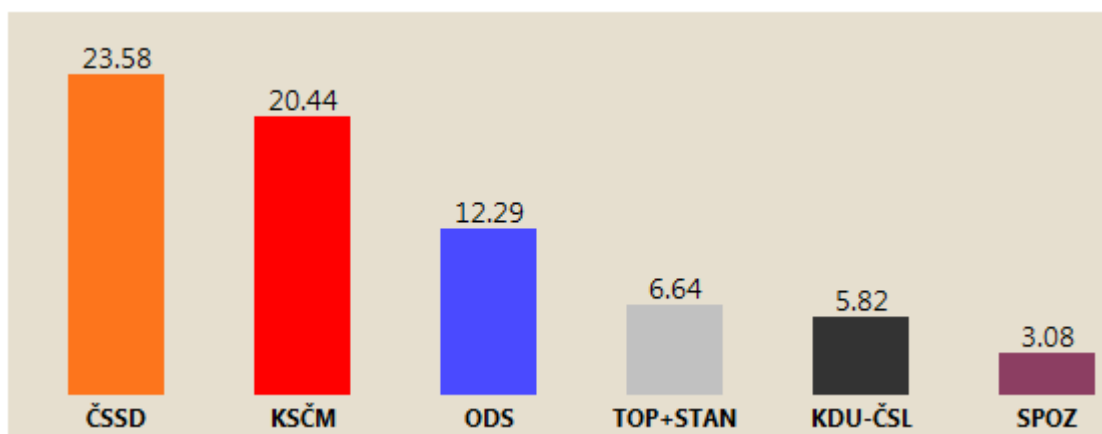
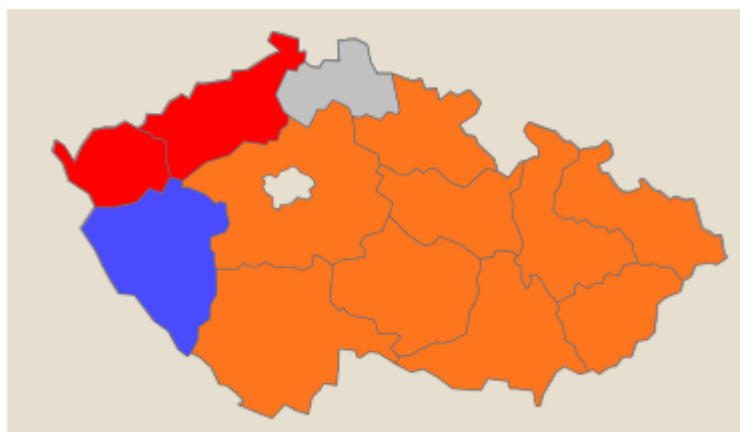
 Najetím myši zobrazíte kandidáta, který dostal v daném okrese nejvíce hlasů

Volby do krajských zastupitelstev 2012:

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/volby/>

Výsledky po krajích:

Zdroj: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/volby/grafika/2012/10/13/krajske-volby-2012-vysledky/#volby-region-id=0>

4 Ústava ČR a Listina základních práv a svobod

Ústava je právním předpisem nejvyšší správní síly, s níž musí být ostatní zákony republiky v souladu. Ústava České republiky vymezuje „ústavní pořádek České republiky“, který tvoří Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony přijaté podle Ústavy, dříve přijaté ústavní zákony upravující státní hranice a ústavní zákony ČNR přijaté po 6. 6. 1992.

4.1 DÚ - Práce s Ústavou ČR

Přečtěte si Ústavu ČR a stručně shrňte, co jste se v ní dočetli.

4.2 DÚ - Práce s Listinou základních práv a svobod

Přečtěte si Listinu základních práv a svobod a stručně shrňte, co jste se v ní dočetli.

5 Práva a povinnosti – znáte svoje práva a povinnosti? Jaká máme práva a povinnosti ve škole? – náměty pro výuku

Ukázka dvou jednoduchých cvičení, na pochopení významu slov právo a povinnost.

Co to znamená, když někdo řekne, že na to má právo? Nebo že zná svoje práva? Ví, jaká jsou jeho práva? Nebo co to znamená, když vám někdo jiný řekne, je to tvoje povinnost? Nebo tohle máš jako povinnost?

1.1.1.1 Znáte svoje práva a povinnosti

Vytvořit trojice, každá trojice dostane kartičky práv a povinností. Kartičky povinností si rozložte na pracovní ploše tak, abyste je mohli přečíst. Kartičky práv zase otočte popsanou stranou dolů a ponechte je na stole. Připravte si čistý list papíru. Vyberte si jednu kartičku práva a z nabídky povinností k ní přiřaďte všechny povinnosti, které s tímto právem souvisí nebo se k němu vztahují. Následně si to zapište na papír. Kartičku práva oddělte bokem, kartičky povinností vraťte mezi ostatní kartičky povinností a postup zopakujte. Kartičky povinností se můžou opakovat.

Poté každá trojice jedno ze svých zpracovaných práv představí ostatním, můžeme diskutovat, jestli tam patří ještě něco, nebo jestli bychom nějakou povinnost vynechali.

PRÁVA

Máme právo na čistou a pohodlnou třídu	Máme právo na slušné zacházení	Máme právo pracovat v klidu a bez rušení.	Máme právo nechávat si ve třídě svoje věci.
Máme právo nosit na sobě oblečení, jaké chceme.	Máme právo na volný čas o přestávkách.	Máme právo jít na záchod, když potřebujeme.	Máme právo zůstat o přestávce ve třídě, když prší.
Máme právo mít si kam pověsit kabát.	Máme právo požádat o pomoc, když ji potřebujeme.	Máme právo mít ve třídě čas na legraci.	Máme právo mít chvílku klidu.
Máme právo říci učiteli, co si myslíme a cítíme.	Máme právo mít místo, kde si můžeme nechávat svoje věci.	Máme právo, aby se s námi zacházelo jako s jedinečnými osobnostmi.	Máme právo nenechat se šikanovat nebo obtěžovat.
Máme právo mít dostatek studijních materiálů.	Máme právo na to, aby nám ostatní naslouchali.	Máme právo vybrat si místo, kde budeme sedět.	

POVINNOSTI

Naší povinností je být k ostatním slušný.	Naší povinností je využít dobře čas ve škole.	Naší povinností je nehrát si se svými věcmi, hrami a hračkami během vyučování.	Naší povinností je neprát se se spolužáky.
Naší povinností je nezabírat pro sebe příliš mnoho času a pozornosti učitele, aby zbylo i na ostatní.	Naší povinností je naslouchat učitelům.	Naší povinností je nekreslit na stěny a lavice.	Naší povinností je naslouchat tomu, co říkají druzí.
Naší povinností je šetřit pomůcky a materiál používaný ve třídě.	Naší povinností je dělit se s ostatními o pomůcky a potřeby.	Naší povinností je neničit věci druhých.	Naší povinností je nepřerušovat druhé, když hovoří.
Naší povinností je chodit do školy.	Naší povinností je navzájem si pomáhat.	Naší povinností je nechodit do třídy v zablácených botách.	Naší povinností je neodhazovat odpadky.
Naší povinností je nenapadat nebo neurážet spolužáky.	Naší povinností je vracet se po přestávkách včas do třídy.	Naší povinností je jednat s každým s úctou.	Naší povinností je nerozptylovat druhé.
Naší povinností je pomáhat těm, kterým není	Naší povinností je nevyrušovat v hodinách.	Naší povinností je zacházet s nábytkem ohleduplně.	Naší povinností je jednat s lidmi mile a slušně.

dobře.			
Naší povinností je udržovat školní dvůr nebo chodbu v čistotě.	Naší povinností je chovat se ohleduplně k oblečení druhých.	Naší povinností je nezraňovat druhé a neubližovat jim.	Naší povinností je poslouchat pokyny.
Naší povinností je nešikanovat druhé.	Naší povinností je vhodně se do školy oblékat.	Naší povinností je chovat se rozumně a dbát na bezpečnost.	Naší povinností je nedělat ze sebe ve třídě šaška.
Naší povinností je přicházet do školy včas.	Naší povinností je udělat každou práci, kterou nám učitelé zadají.	Naší povinností je dělat domácí úkoly.	

6.1.1.2. *Jaká práva máme ve škole?*

Projděte se následující výroky a rozhodněte, které jsou pravdivé, nepravdivé, nebo které je potřeba přeformulovat.

Výroky přiřaďte k jednotlivým světlům semaforu:

Červené – nepravdivé výroky

Žlutá – částečně pravdivé výroky

Zelená – pravdivé výroky

Výroky zařazené u žluté výroky k přeformulování, aby se daly zařadit mezi pravdivé výroky. Přeformulujte je.

Následně se jako skupina shodněte na 5 výrocih, které označí jako Pět práv a zapíše na tabuli. Následuje diskuze.

1. Neměli bychom být nuceni chodit do školy.
2. Učitelé by měli mít dovoleno nás uhodit, když mají udržet kázeň.
3. Měli bychom mít právo si vybrat, kde budeme ve třídě sedět.
4. Měli bychom mít právo říci a napsat, co nám ve třídě líbí.
5. Ve škole by měla být volená žákovská rada, složená ze zástupců všech tříd, které by učitelé opravdu naslouchali.
6. Škola by měla poskytovat všechny pomůcky (například tužky, knihy), které při vyučování potřebujeme.
7. Měli bychom mít možnost se rozhodnout, co se budeme učit.
8. Žáci, kteří umějí mluvit, by měli mít ve třídě možnost mluvit častěji.
9. Měli bychom bez otázek přijímat, co nám učitelé říkají.
10. Měli bychom mít možnost si jen tak hrát, pokud se nám nechce pracovat.
11. Učitelé by si z nás neměli dělat legraci.
12. Měly být oddělené školy pro děti různých vyznání.
13. Měli bychom mít možnost se vyjádřit, když škola přijímá učitel, kteří nás budou učit.
14. Nejchytřejší děti by se měly učit společně.
15. Učitelé by měli vždy pečlivě naslouchat tomu, co žáci říkají.
16. Učitelé by měli zajistit, abychom se mohli učit bez vyrušování.
17. Pokud chceme, opustit třídu, mělo by nám to být vždy dovoleno.
18. Větší děti by měly mít nárok na větší část školního dvora nebo chodby.
19. Děvčata a chlapci by měli mít každý týden část výuky v oddělených skupinách.
20. S každým by se mělo ve škole zacházet vlídně a s úctou.
21. Děti by měly mít právo brát si do třídy s sebou své domácí mazlíčky.
22. Škola by měla zajistit, aby nebyl nikdo šikanován.
23. Škola by měla být čistá a pohodlná.
24. Učitelé by se žáků měli ptát na názor, než někoho potrestají.
25. Měli bychom mít dovoleno ve třídě jíst a pít.
26. Nikdo by neměl na druhého žalovat, když něco udělal špatně.